

րա գրչին են պատկանում առանձին մատենագիրների դիմապատկերներ, բազմաթիվ արժեքավոր ճշգրտումներ՝ կատարված միջնադարյան բազմաթիվ հեղինակների երկերի խորագրին քննությամբ, բնագրագիտական ուսումնասիրություններ և այլն: Գրքում զետեղված ուսումնասիրություններից են՝ «Մատթեոս Ուռհաչեցի», «Գրիգոր Մագիստրոսի «Մրգուս փանաքի» լուծումը», «Ձեռագրական սրբագրություններ հայ մատենագիրների մեջ», «Քննություն և համեմատություն Եզնկա նորագյուտ ձեռագրին» և այլն:

Ժողովածուն կազմել են բանասիրական գիտությունների թեկնածու Ա. Մադոյանն ու կենտրոնի կրտսեր գիտաշխատող Ա. Տեր-Ստեփանյանը: Խմբագիրներն են Է. Կ. Աղայանը և Է. Գ. Պիվազյանը:

Հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնի հիմնական խնդիրներից է հայ, ռուս և սովետական մշուս ժողովուրդների պատմության և մշակույթի փոխառնչությունների ուսումնասիրությունը: Վերջին տարիներին ևս կենտրոնի գրական կապերի կաքիները զգալի աշխատանք է կատարել: Արդեն լույս են տեսել «Գրական կապեր» (սուաչին պրակ), «Լերմոնտովը և Սովետական Միության ժողովուրդների գրականությունը», «Պուշկինը և Սովետական Միության ժողովուրդների գրականությունը» և այլ ժողովածուներ, որոնք պարունակում են ինչպես փաստական, այնպես էլ տեսական հարուստ նյութ և մեծ ներդրում են գրական փոխառնչությունների ուսումնասիրման բնագավառում:

Կաքիները հրատարակության է պատրաստում «Գրական կապեր» (երկրորդ պրակ) և «Լ. Տոլստոյը և Սովետական Միության ժողովուրդների գրականությունը» ժողովածուները: Իսկ բանասիրական գիտությունների թեկնածու Ն. Գոնչարի «Վիլյամ Սարոյանը և նրա պատմվածքները» աշխատությունը արդեն լույս է տեսել և արժանա-

ցել բարձր գնահատականի: Գրական կապերի կաքիների նախաձեռնությամբ կազմակերպվել են նաև գիտական կոնֆերանսներ:

Հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնը սպագրության է պատրաստում «Նշանավոր հայագետներ» ժողովածուն, որ տեղ են գտնելու ինչպես հայ, այնպես էլ օտար այն բոլոր գիտնականների դիմապատկերները, որոնք նպաստել են հայագիտության զարգացմանը:

Դարասկզբի նշանավոր բանասերներից է Գալուստ Տեր-Մկրտչյանը, որի մեծարժեք հայագիտական հոդվածները սփռված են պարբերական մամուլի էջերում: Կենտրոնում արդեն պատրաստվել է նրա «Հայագիտական հետազոտություններ» խորագրով ժողովածուն, որը կազմել են բանասիրական գիտությունների դոկտոր Պ. Հակոբյանը և դոցենտ Է. Գ. Պիվազյանը:

Բացառիկ արժեք է ներկայացնում «Հայաստանի տեղանունների հանրագիտական բառարանը», որի կազմողներն են պրոֆեսորներ Թ. Հակոբյանը, Սո. Մելիք-Բախչյանը և դոցենտ Հովհ. Բարսեղյանը: Այն պարունակում է հնագույն ժամանակներից մինչև մեր օրերն ընդգրկող Հայաստանի և հարակից շրջանների բոլոր տեղանունները՝ լեզվագիտական, պատմական, աշխարհագրական համապատասխան բացատրություններով հանդերձ: Արդեն սկսվել է սուաչին հատորի հոդվածների շարադրումը:

Իրենց շնորհակալ թարգմանչական աշխատանքն են շարունակում մի շարք երիտասարդ հայագետներ՝ Միկոյաս Կուրդյավցևը, Մարիտե Կանտրինայտեն, Հելլա Լեամենտը, Միվա Տոքիապը և ուրիշներ, որոնք հայերեն են սովորել մեր համալսարանում, մասնավորապես հայագիտական կենտրոնում:

Հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնը մոտ ապագայում ընթերցողներին կհանձնի նորանոր գրքեր:

Ա. ՏԵՐ-ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ

НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ ПО ВОПРОСАМ ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА

6—8 октября 1976 года в Ереванском государственном университете проходила вторая Зональная научно-методическая конференция, посвященная актуальным вопросам преподавания русского языка в неязыковых вузах Закавказья.

В работе конференции участвовали преподаватели русского языка высших учеб-

ных заведений Грузии, Азербайджана, Армении, а также Москвы, Таллина, Вильнюса, Ашхабада, Алма-Аты и других городов нашей страны.

Помимо пленарного заседания, работа проходила в трех секциях.

Первая секция занималась методами и

приемами преподавания русского языка в неязыковом вузе.

Вторая — теоретическими основами преподавания русского языка в нерусской аудитории.

Третья — использованием технических средств обучения в преподавании русского языка.

Пленарное заседание открыл председатель оргкомитета, заместитель министра высшего и среднего специального образования С. Х. Туманян.

С докладом по вопросам методики преподавания русского языка, разработки форм и методов обучения по новой программе выступили Р. М. Шахбазян (Зав. кафедрой русского языка Ереванского государственного университета), Е. Г. Галстян (зав. кафедрой русского языка Армянского государственного педагогического института им. Х. Абовяна).

Современный уровень развития науки, техники, культуры ставит перед высшей школой задачу обеспечить полноценное обучение языку межнационального общения. Студент не сумеет получить широкие полноценные знания по избранной специальности, не овладев русским языком. Построение языковых курсов с учетом будущей специальности студента ныне считается одной из наиболее актуальных проблем в методике обучения русскому языку.

В докладе Р. Шахбазян и Е. Галстян разработаны предложения по решению многих основных вопросов обучения русскому языку в неязыковых вузах. Авторами доклада создан проект новой программы преподавания вузовского курса с учетом современных требований.

В своем докладе Р. М. Шахбазян остановилась на лингвистических основах новой программы. Докладчик отметила, что в основу макета новой программы по русскому языку для национальных групп неязыковых вузов положен ряд идей, направленных на преодоление недостатков существующих программ, обусловленных отсутствием в них четко разработанных лингвистических и психологических основ, а именно:

- а. произвольность в отборе материала,
- б. нефункциональный подход к языковым явлениям,
- в. недостаточная ориентированность на практическое овладение русской речью и пользование специальной литературой,
- г. и, наконец, неразличение границ, прохо-

дящих между системными и нормативными отношениями языка.

Новая программа рассчитана на все республики, кроме Украины и Белоруссии. Составители программы ориентировались на сопоставление русского языка с неродственными и дальнеродственными языками. Но так как результатом сопоставления неродственных и дальнеродственных языков, как известно, является различие, то для обучения целесообразно использовать сопоставление контрастное.

Именно такой подход к языку-источнику и языку-цели был положен в основу программы для национальных групп вузов с родным языком, неродственным или дальнеродственным с русским. Все это определило в программе лингвистические основы, под которыми мы понимаем отбор и организацию лингвистического материала, ориентированных на речевую деятельность.

Отбор лингвистического материала производится с учетом комплекса факторов: психологических, речеситуативных, методических, а главное, на основе перекрещивания двух критериев: частности и роли в системе.

Различные аспекты обсуждаемой проблемы затрагивались в докладах и сообщениях участников конференции на секционных заседаниях.

В первой секции был прочитан 21 доклад.

Учету профиля при изучении русского языка был посвящен доклад Н. Алексшвили (Грузинский политехнический институт им. В. И. Ленинца).

Докладчик находит, что в системе преподавания русского языка в национальных секторах вузов одно из центральных мест отводится словарной работе с учетом специальности обучающихся. Поэтому разнообразные средства учебной работы: накопление словаря, упражнения, тексты для чтения должны учитывать специальность студента и соответствовать проходимому курсу грамматики.

М. А. Иванова (Грузинский сельскохозяйственный институт) в докладе «Методика исправления типичных ошибок при обучении русскому языку в неспециальном вузе» делится опытом преподавания русского языка в сельскохозяйственном вузе. По ее мнению, грамматические категории, общие для русского и грузинского языков, усваиваются лучше, чем те категории, ко-

торые отсутствуют в одном из этих двух языков. Недопустимо превращение занятия по русскому языку в урок по сопоставительной грамматике русского и грузинского языков. Однако автор оговаривается, что сопоставление фактов непосредственных языков может быть рассмотрено в двух аспектах — научном и практическом.

О лексической работе на занятиях по русскому языку в технических вузах говорила Ш. Бабаева (Азербайджанский институт нефти и химии им. М. Азизбекова).

Для успешного проведения лексической работы нужна типизация лексики, подлежащей усвоению студентами-азербайджанцами.

Автор выделяет ряд групп слов. Например, в одну группу входит интернациональная лексика, географические названия, в другую — слова, совпадающие по значению, но не сходные по своей форме в русском и азербайджанском языках и т. д. Предлагаются разного типа упражнений: фонетические, орфоэпические, грамматические, лексические.

Упражнения по усвоению терминологии строятся на материале связанных текстов, ибо текст — основной источник пополнения словарного запаса специальной лексикой.

Одной из основных задач при обучении русскому языку на продвинутом этапе является развитие активной речи студентов на материале их специальности. Этой проблеме посвятила свой доклад М. Саркисян (Армянский педагогический институт им. Х. Абовяна).

Автор находит, что: 1. Целесообразно начать работу по развитию речи на I-м курсе по текстам из школьного курса математики, потому что учебный материал доступен, не вызывает затруднений в понятийном отношении. 2. Занятия строить комплексным путем. 3. На начальном этапе текст должен быть ограниченным по объему, чтобы студент мог справиться с полученной информацией.

На секции, посвященной изучению теоретических основ преподавания русского языка в нерусской аудитории, были зачитаны доклады проф. Д. Чантуришвили (Тбилисский университет) «К вопросу о секторах реализации падежей (СРП) в современном русском языке». Чантуришвили

распределяет падежи по секторам их реализации, считая, что особенность «грамматики падежа» заключается в том, что

в плане выражения — это категория морфологическая, в плане же содержания и функционирования — синтаксическая. Он выявил 20 секторов реализации падежей, которые и могут изучаться в аудитории с русским языком как народным.

В докладе И. Дымарской-Бабалян (Ереванский университет) рассматриваются падежи и предложнопaдежные словоформы по степени их зависимости от обуславливающих основ. Этими основами могут быть как слова (на уровне словосочетательном), так и структурной основой предложения, где зависимые словоформы выступают в роли детерминирующих членов предложения. Автором установлено, что степень усвояемости грамматического материала студентами находится в тесной связи со степенью синтаксической обусловленности этих форм.

Р. Тер-Аракелян (Ереванский университет) в докладе «Место грамматики в процессе обучения русскому языку как второму» сообщила о том, что грамматика может рассматриваться в двух аспектах: 1. может быть средством обучения языку в нерусской аудитории и навыков развития речи; 2. на продвинутом этапе обучения грамматика может быть и объектом изучения.

Доклады Е. Гугунава (Тбилисский пединститут им. А. С. Пушкина), Т. Агладзе (Тбилисский университет), Р. Рагимова (Азербайджанский институт искусств им. А. Алиева) и др., были посвящены изучению теории лексикографии, в частности, вопросу составления специальных полисемичных словарей.

В век бурного развития техники эффективное преподавание языков, в том числе и русского не представляется возможным без использования технических средств. Этим вопросам посвятили свой доклад Г. Попова и Т. Рагимова из Азербайджанского государственного пединститута им. М. Ахундова.

Опыт показывает, что в рамках традиционных форм обучения невозможно решить проблему развития и совершенствования связной речи, что для решения проблемы необходимо широкое внедрение в учебный процесс современных технических средств обучения (ТСО).

Авторы находят, что в целях оптимальной реализации психолого-педагогических и методических возможностей озвученного

диафильма необходимо соблюдение принципов учета возрастных особенностей, принципа преемственности, коммуникативной направленности, учета родного языка и будущей специальности студентов. Они затем предлагают ряд видов работ, как, например, синхронная демонстрация фильмов, повторный просмотр всего диафильма без звукового сопровождения, повторное прослушивание записи, работа над произношением отдельных слов и т. д.

Использованию технических средств обучения в преподавании русского языка были посвящены также доклады Л. Аэровой (Ереванский институт народного хозяйства), Н. Багировой (Азербайджанский институт нефти и химии им. М. Азизбекова).

Вторая Зональная научно-методическая

конференция по актуальным вопросам преподавания русского языка в неязыковых вузах Закавказья рекомендовала кафедрам русского языка неязыковых вузов:

1. Развернуть работу по дальнейшему улучшению преподавания русского языка.

2. Одной из неотложных задач считать дальнейшую разработку лингвистических и психологических проблем методики преподавания русского языка в национальном вузе с учетом новейших достижений дидактики.

3. Считать необходимым создать разработки по русскому языку и комплексы аудиовизуальных курсов для лингфонных кабинетов и ряд других рекомендаций.

А. З. АРАМЯН

ԴԻԱԼԵԿՏԻԿԱԿԱՆ ՄԱՏԵՐԻԱԼԻԶՄ Ի ԵՎ ՏՐԱՄԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՄԲԻՈՆՈՒՄ

— Արդեն մի քանի տարի է, ինչ մեր ամբիոնն ունի իր հիմնական թեման՝ «Փիլիսոփայական փաստարկում», — հանդեսի թղթակցի հետ ունեցած զրույցի ժամանակ պատմեց ամբիոնի վարիչ, ՀՍՍՀ ԳԱ թղթակից-անդամ Գ. Ա. ԲՐՈՒՏՅԱՆԸ. — Ամբիոնի դասախոսները թեման և նրա հետ առնչվող պրոբլեմները քննարկում են տարբեր տեսանկյուններից: Մեր հիմնական թեման քիչ է ուսումնասիրված Սովետական Միությունում: Այդ պատճառով էլ մեր աշխատանքներում ներգրավել ենք նաև հանրագիտություն, Միություն և սոցիալիստական մի քանի երկրների մասնագետներին: Թեման կարելի է նշանակություն ունի առանձնապես գաղափարախոսական պայքարի բնագավառում: Այն օգնում է հիմնավորել գաղափարախոսության սկզբունքները: Ամբիոնի անդամները, զեկուցում են կարդացել Լեհաստանում, Բուլղարիայում, Չեխոսլովակիայում և այլ երկրներում:

Ամիսը մեկ անգամ ամբիոնը կազմակերպում է տեսական կամ մեթոդական սեմինարներ: Տեսական սեմինարներին մասնակցում են նաև այլ բուհերի ու գիտական հիմնարկների մասնագետներ: Տեսական սեմինարների ժամանակ հիմնականում շոշափվում են ամբիոնի հիմնական թեմայի հետ առնչվող պրոբլեմները: Իսկ մեթոդական սեմինարի նպատակը ուսումնական պրոցեսի կատարելագործումն է: Մենք հատկապես ուշադրություն ենք դարձնում ամբիոնի

կողմից մշակված կոլեկտիվումների ձևին, որը նպաստում է փիլիսոփայական գիտելիքի լավ յուրացմանը: Ուսումնական մեթոդիկայում նորություն է և այն, որ դիալեկտիկական մատերիալիզմի գծով մասնագիտացող բոլոր ուսանողները կցված են ամբիոնի դասախոսներին: Սկսած երկրորդ կուրսի վերջից, ուսանողների բոլոր կուրսային աշխատանքները և հետագայում նաև դիպլոմային աշխատանքները կատարվում են ամբիոնի դասախոսների ղեկավարությամբ:

Ամբիոնում աշխատանքներ են տարվել առանձին դասախոսների գիտական աշխատությունների քննարկման և տպագրության պատրաստման ուղղությամբ. արդեն տպագրության են երաշխավորված Մ. Դանիելյանի «Հասարակագիտական տեսության իմացաբանական վերլուծությունը», Ռ. Զիշլանի «Ջնդակնված սիլլոգիստիկան» և այլ աշխատություններ:

Նկատելի տեղաշարժեր կան նաև գիտական կադրերի պատրաստման բնագավառում: Ամբիոնը պաշտպանության է երաշխավորել Մ. Դանիելյանի և էդ. Հարությունյանի դոկտորական դիսերտացիաները: Ժամանակին թեկնածուական դիսերտացիաներ են ներկայացրել պաշտպանությունը Մ. Մուրադյանը և Պ. Աղայանը:

Ամբիոնը ուսումնա-դաստիարակչական մեծ աշխատանք է տանում ուսանողության շրջանում: Մեր դասախոսները ղեկավարում են փի-